

DOI 10.47649/vau.2020.v58.i3.16

FTAMP 10.27.51

ӨОЖ 342.722 (574)

В.К.Наурызова¹

¹Х.Досмухамедов атындағы Атырау университеті
Атырау қ., Қазақстан Республикасы
veneran8282@mail.ru

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БАРЛЫҚ ҰЛТ ӨКІЛДЕРІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕ ӨМІР СҮРУІ - ҚОҒАМДЫҚ ЖӘНЕ САЯСИ ТАТУЛЫҚТЫҢ МЫЗҒЫМАСТЫҒЫ

Мақала барысында Қазақстанның болашағы қашанда халықтар арасындағы татулықпен тікелей байланыстылығы және мемлекетіміздің саяси жүйесіндегі маңызды элемент - барлық ұлыстардың мүддесін біріктірген, ұлтына қарамастан азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын мүлтіксіз сақтауды қамтамасыз ету екендігі баяндалады. Саяси тұрақтылық пен қоғамдық татулықтың еліміздің дамуы мен шетелдермен қарым-қатынасымыздың нығаюында алар орыны ерекше екенін білдіреді. Бұл мемлекетіміздің түбегейлі принциптерінің бірі ретінде - әр түрлі ішкі және сыртқы өзгерістер жағдайында саяси жүйенің өз құрылымын сақтап, тиімді өмір сүруге мүмкіндік беретін тұрақтылық. Ол экономиканың жоғары қарқынды дамуына, халықтың әл-ауқаты үздіксіз өсуіне, саяси тәртіптің заңдылығы мен демократиялығына өз үлесін қосатындығы сипатталады.

Саяси тұрақтылық бұл – мемлекеттің саяси жүйесінің өзгермейтін қатаң қағидаға негізделген тұрақты дамуы ретінде емес, қоғамның әлеуметтік-экономикалық, саяси өзгерістерін, дамуын қоғамдық-саяси ортада қалыптасқан тұрақтандырушы фактор ретінде қарастыру. Саяси тұрақтылықтағы басты нәрсе – бұл билік құрылымдары қызметінің легитимділігінде, айқындылығында, тиімділігінде, байқалатын саяси мәдениеттің нормалары мен құндылықтарының тұрақтылығында, саяси қатынастардың бір қалыптылығында байқалатын тәртіпті қамтамасыз ету. Қазақстан мемлекеті үшін де қоғамның тұрақтылығы, мемлекеттің ұйысуы, қоғамның топтасуы, саяси тұрақтылықты қамтамасыз ету негізгі мәселеге айналып отыр.

Негізгі сөздері: Қазақстан Республикасы, саяси тұрақтылық, ұлт, нәсіл, мәдениет, қоғамдық татулық, құқықтық мемлекет, саяси реформа, билік.

Саяси тұрақтылық және ұлттық қауіпсіздік қазіргі заманғы кез келген мемлекеттің, қоғамның дамуының негізгі шарты. Сондықтан саяси тұрақтылық - бұл жалпы мемлекеттік және өңірлік деңгейдегі әлеуметтік-саяси институттандырылған құрылымдардың арасындағы қатынастардың бірқалыпты дамуынан көрінетін не ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ететін, әлеуметтік-саяси дағдарыстың туындау мүмкіндігін болдырмайтын саяси жүйенің ерекше қасиеті. Ал қоғамдық тұрақтылық қағидасын нығайту - әр түрлі объективтік және субъективтік факторларға байланысты қоғам әртүрлі қабаттарға, топтарға, ұлттарға, тектерге және басқаларына бөлінеді реттейді. Ұлттық, діни, нәсілдік, әлеуметтік ерекшеліктеріне қарамастан барлық азаматтардың тең құқығын арттыру саяси тұрақтылықты орнатудың басты құралы. Сонымен қатар, мемлекеттік органдардың құқық қорғаушылық қызметі де қоғамдық татулықтың нығаюына өз үлесін қосуда. Мемлекеттік құқық қорғау қоғамдық саяси келісімді бұзуға бағытталған әрекеттерді болдырмауға да септігін тигізеді. Егер қоғамда саяси бірлестіктер өзінің қызмет барысында қоғамдық тұрақтылықты бұзуға бағыт алған іріктер өткізсе, тиісті құқық қорғау органдары арқылы тыйым салынуы қажет.

Ата заңымыздағы «Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы...» деп басталатын конституциялық ұра, барша Қазақстан халқын біртұтас мемлекеттің тең құқықты, азаматтардың саяси қауымдастығын танып, олардың

ұлттық, мәдени белгілеріне қарамастан сол елдің азаматы ретінде өзін сезінуіне, бірлесуіне, ұйымдасуына және қоғамдық келісімге келуіне жол ашты. Еліміздің Ата заңының 1-бабында шет мемлекеттердің конституцияларының ешбірінде де болмаған ерекше норма бекітілген еді. Ол Қазақстан Республикасы Конституциясының 1-бабының 2-тармағында «Республика қызметінің түбегейлі принциптері, яғни қоғамдық татулық пен саяси тұрақтылық». Аталған принциптерді басты заңымызға енгізудің де адамзаттың, ұлттар арасындағы татулықтың бой алуына қосар үлесі зор [1].

Қазақстан Республикасының Конституциясында бекітілген (2-бап, 1-тармақ) мемлекеттің аумақтық біртұтастығынан туындайды. Біртұтастық принципі - Республика аумағында біртұтас этносаясат жүргізіледі және этникааралық немесе ішкі интеграция Республиканың біртұтас аумағын түгел қамтиды, Республиканың ешбір бөлігі бұл процестен тыс қалмайды, дегенді білдіреді. Мемлекеттің аса маңызды міндеттерінің бірі-мәдениетімізді, дәстүр мен тілімізді қайта жаңғыртып дамыту, Қазақстан өмір сүруші қазақ ұлты мен басқа да ұлт өкілдерінің ұлттық қадір-қасиетін нығайту болып табылады. Осы негізде еліміздің тәуелсіздіктің жолындағы тарихына көз жүгіртсек:

Қазақ елі 1991 жылғы желтоқсанның 21-де жергілікті уақытпен он бір сағат отыз минутта тәуелсіз мемлекеттердің басшылары Қазақстан Президентінің резиденциясында жиналды. Осы күні бұл жиналыста бұрын әзірленген құжаттарды талқыланып, он бір республиканың басшысы жиналыстың қортынды құжаттарына өз қолдарын қойды. Осы күннен бастап, КСРО өмір сүруін тоқтатты және құрамына кірген республикалар тең құқылы құрылтайшысы болып аталатын Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы дүниеге келді. 1992 жылы наурызда Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымының мүшелігіне қабылданды. 1995 жылдың аяғына дейін 115 мемлекет Қазақстан тәуелсіздігін танып, 103 ел дипломатиялық қатынас орнатты [2, 84-87бб.].

Қазақстан саясатының стратегиялық бағытын жүзеге асыру үшін уақыт қажет болды. Бұл Қазақстанның 2030 жылға дейінгі дамуының бірінші стратегиялық басымдығы болуға тиіс еді. Бір орталыққа бағынған Одақты құрудың кезек күттірмейтін шараларды жүзеге асыруда орталықтың кертартпалығы мен батылсыздығы орталықтан безу үрдістерін шапшаңдата түсудің елеулі, бірақ бірден-бір ғана емес себебі болды. Ондай үрдістердің нәр алатын ең басты орталығы ұлтаралық қайшылықтар аясы еді.

Саяси тұрақтылық пен қоғамдық татулық қарқынды дамығанда Қазақстанның бүгіні мен ертеңгі күніне және мемлекеттік аумақтық тұтастығына қатер төнбейтініне нық сенімдімін. Көршілес жатқан Ресейдің де, Қытайдың да, Батыстың да және мұсылман елдерінің де шабуыл жасауға әрекет етпейтіні де саяси стратегияның мықты болуына байланысты. Бұл тыныштық пен тұрақтылықтың болжап экономикалық әлеуметін тиімді нығайту үшін пайдалануға тиіс, соның салдарынан негізінде ұлттық қауіпсіздіктің сенімді жүйесін құра алды. Өз қауіпсіздігіміз бен аумақтық тұтастылығымызды қамтамасыз ету үшін мемлекет болуға және көршілерімізбен берік және достық қарым-қатынаста болуға тиіспіз. Қазақстан Қытайдың геоменизмге қарсы, көршілес елдермен достыққа бағытталған саясатын құптайды.

Сыртқы саясатымыздағы басымдықтардың арасында ашық-теңізге бөгетсіз шығуды қамту, Тынық мұхиттан бастап Қытай территориясы, Орта Азия, Иран мен Түркия мемлекеттері арқылы транс Еуразия темір жол транзитін ұйымдастыру жұмыстары бар. Мемлекеттік делегацияның Иранға соңғы сапары Каспий теңізін Қазақстанды Солтүстік Иранмен және Парсы шығанағымен

байланыстарын көлік артериясына айналдыру туралы уағдаластықпен аяқталды. Осы жоспарларды іске асыруда біз халықаралық экономикалық ұйымдарымен ынтымақтастық жасауға кірістік Сондай-ақ дүниежүзінің біразелдерімен әуе қатынасы да дамуда.

Сыртқы саясатымыздың басты бағыттарының бірі - Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының елдермен өзара қатынасы. Ұлтаралық келісімді нығайтумен қатар, Қазақстан қоғамының бірлесуойын іске асыра отырып, ұлт ішіндегі бірлікті нығайту басты мақсат еді. Қазақтардың ішіндегі жүзге, руға, аумақтық топтарға бөлінудің тарихы мен табиғатын, оның өткен уақытта және қазіргі кезде қоғамның дамуына әсерінің әртүрлі сипатын зерттеу тұрғысынан әлі де ой елегінен өткізу қажет. Бірақ мәселе мынада: қазір ұлт ішіндегі бөлінудің жаңа, тіпті де зиянсыз емес үрдісі пайда болды.

Жалпы алғанда, қазіргі ру-тайпалық идеология - бұл ішкі ұлттың ыдырау және бағдардан айырылудың өте қауіпті түрі. Сондықтан да мемлекеттік идеология өзегінің бірі рулық таптарында жоюға тиіс еді. Бұл ең алдымен тарихи қалыптасқан ұлттық мемлекеттік. Бұл Қазақстанның аумақтық тұтастығы. Бұл сан ғасырлық мәдениеттің бірлігі. Осындай ұранмен бүгінде республиканың барлық халқы бірігуде, оның үстіне олар қазақ халқын ұлттық бірігуге шақыруға тиіс.

ТМД шеңберінде Орталық Азия экономикалық кеңістігінің құрылуын Еуразиялық одақтың жобасын жүзеге асыру кезеңдерінің бірі ретінде қарауға болады. Аймақтық интеграция ТМД-ны нығайтудың бір факторына және неғұрлым жоғары сатыдағы интеграцияға бастайтын қадамға айналуға.

Қазақстан өзінің қарым қатынасын Орталық Азияда, яғни дүние жүзінің ең ірі мемлекеті Америка Құрама Штаттарымен орнатқан мемлекеттердің бірі. Мұның өзі құқықтық тұрғыда Демократиялық әріптестік туралы хартия бекіп, іс жүзінде АҚШ-тың тәуелсіз Қазақстан мемлекеті Орталық Азияда бейбітшілік пен тұрақтылықтың кепілі болып табылса, еліміздегі нарықтың және демократиялық реформалар қарқынды дамыса екен деп шын пейіл мен мүддесін танытуынан көрінеді [3,1216.].

1991 жылы Алматыда өткен кездесу кезінде келісілген мәселелердің аса бір маңыздысы ядролық қаруға қатысты келіссөз еді. Оған ядролық қарумен қаруланған мемлекет ретінде Беларусь, Қазақстан, Ресей Федерациясы және Украина республикаларының президенттері қол қойды. Осы келісімге қатысты қатысушылар ядролық мәселе жөніндегі саясатты бірігіп жасап, Тәуелсіз Елдер Достастығындағы барлық республикалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге кірісті.

ТМД-ның құрылуы мен жүйеленуі КСРО құрамына кірген мемлекеттерге пайдалы болды. Егемендікке ие болған республикалар тұрақсыздыққа, әр түрлі саяси күштер мен қозғалыстарға өз қауіпсіздігі үшін күмәнмен қарады. 1993 жылы Нұрсұлтан Назарбаев әлемнің сыртқы саясатын ескере отырып, Лиссабон хаттамасына қол қою арқылы Қазақстан ядролық қарусыз аймаққа айналады деп мәлімдеді.

Республика қызметі негізге алатын маңызды қағидалардың бірі - елде саяси тұрақтылықты орнату. Бұл сонымен қатар мемлекеттің, қоғамның және олардың институттарының үнемі ойлауының нәтижесі. Қоғамдағы саяси тұрақтылық саяси, құқықтық мұраттар мен қоғамдық-саяси құндылықтардың бірлігімен анықталады. Қазақстан Республикасының Конституциясы қоғамның барлық мүшелерін біріктіре алатын және саяси тұрақтылық үшін берік негіз қалайтын саяси-құқықтық мұраттарды, әлеуметтік және мәдени құндылықтарды қалыптастырады. Алайда осы факторлардың өзі саяси тұрақтылықты қамтамасыз

ете алмайды. Саяси қақтығыстың себептері көп. Саяси қақтығыстарда әлеуметтік факторлар жетекші рөл атқарады. Бұл топтар, әлеуметтік қабаттар арасындағы экономикалық мәртебенің ашықтығы. Мұндай жанжалды тараптардың қажеттіліктері мен мүдделеріне сәйкес келмейтін экономикалық реформалар арқылы шешуге болады. Саяси қақтығыстардың тағы бір көзі - бұл әр түрлі әлеуметтік топтардың саяси мұраттарындағы айырмашылықтар. Мұндай қақтығыстар мемлекеттілікті реформалауға, мемлекеттік құрылым әдістеріне қарама-қайшы көзқарастардың нәтижесінде пайда болады. Қазақстан Республикасының 1993 жылғы Конституциясы мемлекеттіліктің ұлттық сипатына баса назар аударып, саяси қақтығыстарға жол ашты. Ал 1995 жылғы Конституция мемлекеттік құрылым мен мемлекеттік сипат саласындағы идеалдар бірлігін қалыптастыруға қолайлы жағдайлар жасады. Осылайша, Конституция бұл процесте саяси жанжалдың туындауына жол бермеді [4, 226.].

Саяси қақтығыстардың себептерінің бірі - мәдени дамудың тарихи және өзекті мәселелерін бағалаудағы іргелі рухани құндылықтардағы алшақтық еді. Мұның жарқын көріністерінің бірі - республикадағы тіл мәртебесі туралы бұрыннан келе жатқан дау. Тіл туралы жаңа заң қабылдау арқылы біздің мемлекет саяси қақтығыстардың себептерін жойды. Алайда тиісті мемлекеттік құрылымдардың білікті ұйымдастырушылық және құқық қорғау қызметі ғана оны толығымен жоя алады. Қазақстанда құрылған және жұмыс істейтін ұлттық мәдени орталықтар бұл жұмысқа оң әсер етеді.

Заңда үстемдік пен тепе-теңдік жүйесін, адам мен азаматтың Конституцияда бекітілген құқықтары мен бостандықтарының басымдығы жүйесін қолдану арқылы құқықтық мемлекет, биліктің бөлінуі және мемлекеттің үйлесімді қызмет ету принциптеріне негізделген демократиялық, құқықтық, зайырлы және әлеуметтік мемлекет құру бағытын заңнамада дәйекті түрде енгізу қамтамасыз етілуі керек. Сонымен қатар, адам құқықтарының басымдығы қоғам мен мемлекет мүдделерімен теңестірілуі керек. Осы бағытта құқықтық жүйені дамыту, оны халықаралық стандарттарға сәйкес келтіру қажеттілігі БҰҰ Мыңжылдық Саммитінде қабылданған Мыңжылдық декларациясында баяндалған. Бұл тұрғыда құқықтық саясат тұжырымдамасы тек құқықтық жүйенің даму бағытын анықтап қана қоймай, сонымен бірге құқықтық саясаттың әлеуметтік-экономикалық және саяси салалардағы реформалармен үйлесімділігін қамтамасыз етуі керек.

Халықаралық құқықтың жалпы танылған қағидаттары мен нормаларына сәйкес, Қазақстан Республикасының Конституциясы қолданыстағы заңнаманы одан әрі дамытуды, атап айтқанда, қолданыстағы заңнаманы, сондай-ақ қоғамды одан әрі дамыту мақсаттарына сәйкес жаңа нормативтік құқықтық актілерді біртіндеп жетілдіруді көздейді. қабылдауды талап етеді. Қоғамдағы құқықтық реформаның нәтижелерін егжей-тегжейлі талқылау нәтижесінде Конституцияға негізделген құқықтық жүйені дамыту қажеттілігі басым болды. Қазақстан Республикасының Конституциясы қажетті құқық қабілеттілігін қамтиды. Ол өзінің құқықтық нормаларында ғана емес, сонымен қатар құқықтық идеялары мен қағидаларында тұжырымдалған. Конституцияның құқықтық идеялары Қазақстандағы демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет институттарын нығайтуға бағытталған заңнамалық ұйымдастырушылық және ұйымдастырушылық шараларда көрінуі керек [5, 126.].

Құқықтық мемлекеттің конституциялық идеялары заң, әділеттілік және гуманизм идеяларына негізделген заңнаманы қалыптастыруда, заңдылықты, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын, материалдық, ұйымдастырушылық, құқықтық және саяси кепілдіктерін нығайтудың тиімді

құралдарын құруда көрініс табуы керек. Бұл ретте мемлекеттік қызметшілердің және конституциялық міндеттерін орындауға міндетті басқа азаматтардың жауапкершілігін арттыру қажет. Әлеуметтік мемлекеттің конституциялық идеясын жүзеге асыру өте маңызды. Бұл жұмысты бірінші кезекте мемлекеттік органдар жүзеге асырады, олар жеке тұлғаның өзін-өзі көрсетуі мен экономикалық еркіндігі үшін қажетті жағдайлар жасауы керек, қоғамдық өмір салаларын үйлестіруі керек, қоғамның әлеуметтік жағынан шеттелген топтарына әр түрлі әлеуметтік топтардың патернализмнің, әлеуметтік бөлінудің және конфронтацияның алдын алуға көмектесуі керек. Сонымен бірге, нағыз демократияға тамыры жоқ «шексіз демократия» идеясының қабылданбауы керек екенін мойындау керек. Этникалық қазақ – ұлты қазақ шетелдік немесе азаматтығы жоқ адам [6, 1 бап]. Мемлекеттің зайырлы сипатын көпэтностық, көпконференция, діни экстремизм мен Қазақстан шекарасындағы терроризм жағдайында түсіну және қорғау маңызды.

Қазақстандық патриотизм принципі көпұлтты Қазақстан халқының достығын нығайтуда және мемлекеттің тәуелсіздігін нығайтуда маңызды. Оны нығайту үшін мемлекет, қоғамдық институттар, отбасылар мен мектептердің бірлескен күш-жігері қажет.

Көпұлтты Қазақстан Республикасында этносаралық қатынастар ерекше назар аударуды қажет ететін өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Елде тұратын барлық 140 этностарды біріктіретін ортақ тарихи тағдыр, достық, бауырластық бүгінде бір мақсатқа, ортақ мүдделер мен ортақ болашаққа жетелейтін «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясын жүзеге асыру үшін күш біріктіреді.

Қазақстанның дамуы, өсуі мен өркендеуінің басым бағыттарының бірі - қоғамдық келісім мен этносаралық қатынас мәдениетінің жоғары деңгейі екендігі сөзсіз. Әрине, ұлттық келісім туралы сөз болғанда, әр адамның азаматтық құқығы сақталуы керек екені анық. Сонымен қатар, елдегі саяси тұрақтылықтың кепілі ретінде ұлтаралық келісіммен қатар, халықтың әл-ауқатын жақсарту да өз үлесін қосатыны сөзсіз.

Бүгінгі күні Қазақстан Республикасының Конституциясы елдегі қоғамдық келісімді қамтамасыз етудің және оның саяси, экономикалық, әлеуметтік және рухани салаларда қарқынды дамудың негізі болып табылады. Бұл туралы Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев мәлімдеді. Н.Назарбаев: «1995 жылы қабылданған Конституция Қазақстандағы реформалардың қуатты серпіні болды деп мақтанышпен айта аламын. Көптеген жағдайларда, оның ережелерінің арқасында біз өте қысқа мерзімде жас мемлекет экономикасында және этносаралық тұрақтылық саясатында оң нәтижеге қол жеткіздік» [7, 64 б.].

Жалпы Қазақстан Республикасындағы ұлттық саясат бағдарламасы саяси тұрақтылықтың кепілі болып қала бермек. Барлық қазақстандықтардың теңдігін қамтамасыз ету үшін әділеттілік принциптері мен халықаралық бейбітшілік мәселелерінің негіздерін қалыптастыру және дамыту маңызды. Адамзат дамуының бүкіл тарихи тәжірибесі мемлекеттің қауіпсіздігі мен мемлекеттілігі мемлекеттің алға басуы мен тұрақты өсуі үшін қасиетті шарттардың басында сақталатындығын айғақтайды. Бостандық пен тәуелсіздікті жеңіп алу жеткіліксіз, оны қорғау, нығайту және болашақ ұрпаққа жеткізу қажет. Сондықтан, Қазақстан Республикасының әрбір азаматында патриоттық сезім болуы, заңды сақтауы және еліміздің өркендеуіне үлес қосуы керек.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасының Конституциясы 30.08.1995.

2 Табанов С.А. Совершенствование законодательства: теория и опыт Республики Казахстан. Алматы: Жеті жарғы, 2015, 84-87 бб.

3 Котов А.К. Конституционное становление Казахстана как нового независимого государства / Научные труды «Әділет». - Алматы, 2017, 121 б.

4 Сапарғалиева Г.С. ҚР Конституциялық құқығы. Алматы: Жеті жарғы, 1998, 22 б.

5 Конституция Республики Казахстан. Научно-правовой комментарий. Под ред. Г.С. Сапарғалиева. - Алматы: Жеті жарғы, 2014. стр12

6 Халықтың көші-қоны туралы Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 22 шілдедегі (01.01.2019 жылы жаңартылған), 1 бап.

7 Ашитов З.О. «Право суверенного Казахстана». Издательство Жеты Жаргы. А, 2016, стр 64.

ПРЕДСТАВИТЕЛИ ВСЕХ НАЦИЙ В КАЗАХСТАНЕ ЖИЗНЬ НА ПРАВОВОЙ ОСНОВЕ - ОБЩЕСТВЕННАЯ И НЕЗАВИСИМОСТЬ ПОЛИТИЧЕСКОГО МИРА

В статье говорится, что будущее Казахстана всегда напрямую связано с миром между народами и важным элементом политической системы нашего государства является обеспечение неукоснительного соблюдения прав и свобод граждан независимо от национальности, объединяющее интересы всех национальностей. Это означает, что политическая стабильность и социальное согласие играют особую роль в развитии нашей страны и укреплении наших отношений с зарубежными странами. Это один из основополагающих принципов нашего государства - стабильность, которая позволяет политической системе сохранять свою структуру и эффективно жить перед лицом различных внутренних и внешних изменений. Он характеризуется своим вкладом в быстрое развитие экономики, стабильный рост благосостояния населения, легитимность и демократичность политического строя.

Политическая стабильность - это не рассмотрение устойчивого развития политической системы государства, основанной на строгих принципах, а рассмотрение социально-экономических, политических изменений и развития общества как стабилизирующего фактора в социально-политической среде. Главное в политической стабильности - это обеспечение легитимности, прозрачности, эффективности власти, стабильности соблюдаемых норм и ценностей политической культуры, упорядоченности политических отношений. Для государства Казахстан тоже главными вопросами являются стабильность общества, консолидация государства, консолидация общества, обеспечение политической стабильности.

Ключевые слова: Республика Казахстан, политическая стабильность, нация, раса, культура, социальная гармония, верховенство закона, политическая реформа, власть.

REPRESENTATIVES OF ALL NATIONS IN KAZAKHSTAN LIVING ON A LEGAL BASIS - PUBLIC AND INDEPENDENCE OF POLITICAL PEACE

The article states that the future of Kazakhstan is always directly linked to peace between peoples and an important element of the political system of our state is to ensure strict observance of the rights and freedoms of citizens regardless of nationality, uniting the interests of all nationalities. This means that political stability and social harmony play a special role in the development of our country and the strengthening of our relations with foreign countries. This is one of the fundamental principles of our state - stability, which allows the political system to maintain its structure and effectively live in the face of various internal and external changes. It is characterized by its contribution to the rapid development of the economy, stable growth in the welfare of the population, and the legitimacy and democracy of the political system.

Political stability is not a consideration of the sustainable development of the state's political system based on strict principles, but rather the consideration of socio-economic, political changes and the development of society as a stabilizing factor in the socio-political environment. The main thing in political stability is to ensure the legitimacy, transparency, effectiveness of the government, stability of the observed norms and values of political culture, and order in political relations. For the state of Kazakhstan, the main issues are the stability of society, the consolidation of the state, the consolidation of society, and ensuring political stability.

Keywords: the Republic of Kazakhstan, political stability, nation, race, culture, social harmony, rule of law, political reform, power.

References

- 1 Qazaqstan Respýblikasynyń Konstıtýtsıasy 30.08.1995.
- 2 Tabanov S.A. Sovershenstvovanie zakonatel'stva: teoriya i opyt Respubliki Kazahstan. Almaty: Zheti zharry, 2015, 84-87bb.
- 3 Kotov A.K. Konstitucionnoe stanovlenie Kazahstana kak novogo nezavisimogo gosudarstva / Nauchnye trudy «Әdilet». - Almaty, 2017, 121b.
- 4 Sapargalieva G.S. QR Konstıtýtsıalyq quqygy. Almaty: Jeti jargy, 1998, 22b.
- 5 Konstitucija Respubliki Kazahstan. Nauchno-pravovoj kommentarij. Pod red. G.S. Sapargalieva. - Almaty: Zheti zharry, 2014. st. 12
- 6 Halyqtyń kóshi-qony týraly Qazaqstan Respýblikasynyń 2011 jylgy 22 shildedegi (01.01.2019 jyly jańartylgan), 1 bap.
- 7 Ashitov Z.O. «Pravo suverennogo Kazahstana». Izdatel'stvo Zhety Zhargy. A, 2016, ct. 64.

Information about the authors:

Venera Nauryzova, Master of Law, Senior Lecturer of Civil Law, Atyrau, Kazakhstan, e-mail: veneran8282@mail.ru

DOI 10.47649/vau.2020.v58.i3.17

FTAMP 10.15.59

ӘОЖ 343.10

Р.Н. Шайхаденов¹

¹Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті
Атырау қ., Қазақстан Республикасы
r.shaikhadenov@asu.edu.kz

СОТҚА ДЕЙІНГІ ТЕРГЕУ САТЫСЫНДА АЙЫПТАУ ЕКПІНІНЕН АРЫЛУ - АЗАМАТТАРДЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫҢ БІРДЕН-БІР ЖОЛЫ

Мақалада соңғы жылдары көп көтеріліп жүрген және де 2020 жылдың 1 қыркүйегінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлының Қазақстан халқына кезекті Жолдауында[1] көтерген өзекті мәселелердің бірі – азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау барысындағы құқық қорғау және сот жүйесінің реформалау жолдары туралы мәселе көтерілген.

Құқық қорғау жүйесінің жұмысында бұрынғы кезден санаға сіңіп қалған айыптау екпіні әлі де орын алуда. Қылмыстық қудалау орбитасына түскен азаматтардың құқықтарының ең көп бұзылатын кезі – сотқа дейінгі тергеу сатысы. Сол себепті, қылмыстық процестің дәл осы сатысына көп көңіл бөлу керектігі сөзсіз. Сонымен қатар, мәселелердің маңызды деңгейі тек қана процедуралық ғана емес, ұйымдастырушылық-құқықтық салада да жатқанын айта кету керек. Осыған байланысты, ҚР ҚПК-нде сотқа дейінгі тергеу сатысында дәлелдеу қызметімен байланысты бекітілген ережелер сотқа дейінгі тергеу органдарының, прокурордың, тергеу судьясының, адвокаттың жаңартылған функциясы мен жаңа міндеттерінің форматында қаралуы тиіс.

Егер елімізде Мемлекет басшысы бірнеше рет атап өткен сот жүйесінің өз ішінде сот төрелігін іске асыру кезінде судьяның елеусіз институционалдық тәуелсіздігі емес, шынайы тәуелсіздігі туралы мәселе шешілетін болса, онда рәсімдік-техникалық проблемалар, оның ішінде дәлелдеудің деформализациясы туралы мәселе артқы қатарға шығып, істің мән-жайы қылмыстық іс материалдарының қандай да бір әсерінсіз әділ сот талқылауында шешілер еді.

Негізгі сөздер: сотқа дейінгі тергеу, конституциялық құқық, айыптау екпіні, құқық қорғау органдары, полицейлік анықтау.